

Philipp von Stosch (1691-1757) był jedną z najważniejszych postaci XVIII-wiecznego antykwaryzmu. Jego ogromna wiedza w zakresie sztuki gliktycznej, monet, rękopisów, książek, rysunków, druków i innych dzieł sztuki była wysoce ceniona przez rówieśników, przede wszystkim mecenasów sztuki i naukowców i znajduje odzwierciedlenie w pozostawionym przez niego dziedzictwie. Stosch znany jest przede wszystkim ze swoich kolekcji, zwłaszcza wybitnego zbioru kamei, intagliów i past szklanych (obecnie znajdującego się głównie w Antikensammlung w Berlinie) oraz ze swojej wyjątkowej książki poświęconej tematyce gemm sygnowanych przez starożytnych mistrzów *Gemmæ antiquæ cælatæ* wydanej w Amsterdamie w 1724. Pozycja ta uważana jest za pionierską pracę nie tylko w dziedzinie gliktyki, ale archeologii i historii sztuki w ogóle.

Autorzy projektu chcą zbadać działalność kolekcjonerską i naukową Philippa von Stoscha w zakresie starożytnej gliktyki na podstawie odkrytych nieznanych dotąd kolekcji rysunków i źródeł archiwalnych. Ogromny zbiór nieopublikowanych rysunków gemm Stoscha znaleziony w Muzeum Książąt Czartoryskich, a także dwie mniejsze, ale nie mniej ważne kolekcje podobnych obiektów wchodzących odpowiednio w skład Spencer-Churchill Album i zbiorów Biblioteki Watykańskiej (w sumie ponad 3000 dzieł) dają niezwykłą okazję do zaprezentowania Stoscha nie tylko jako jednej z najważniejszych postaci osiemnastowiecznego kolekcjonerstwa i handlu dziełami sztuki ale także pozwalają pogłębić naszą wiedzę na temat przekształcania się ruchu antykwarycznego w archeologię jako pełnoprawną dyscyplinę naukową w XVIII wieku.

Zaplanowane badania są oryginalne, oparte na niepublikowanym materiale i cechują się podejściem interdyscyplinarnym. Obejmują badania archeologiczne i z zakresu historii sztuki, kwerendy biblioteczne i archiwalne a także analizy optyczne i fizykochemiczne omawianych rysunków i archiwaliów. Projekt składa się z dwóch faz - dokumentacyjnej i kontekstualnej. W pierwszej z nich autorzy zamierzają dokładnie przeanalizować wspomniane zbiory rysunków i archiwaliów, zidentyfikować gemmy, które przedstawiają i ocenić ich potencjał w badaniach nad starożytną sztuką gliktyczną oraz historią kolekcjonerstwa, ponieważ rysunkom towarzyszą opisy, które dostarczają bezcennych informacji na temat interpretacji scen przedstawionych na gemmach i ich pochodzenia. Badania przeprowadzone w ramach projektu dadzą m. in.: możliwość udowodnienia tego, że wiele gemm znajdujących się obecnie w różnych kolekcjach muzealnych w Europie i USA znajdowało się kiedyś w posiadaniu Philippa von Stoscha. Dostarczą również dowodów na ich autentyczne antyczne datowanie i eliminują ryzyko uznania za osiemnasto- lub dziewiętnastowieczne kopie.

W drugiej fazie badań, autorzy zamierzają osadzić rysunki i archiwalia w kontekście XVIII wiecznych początków archeologii. Niezwykle szeroko zakrojona działalność Stoscha, jego kolekcja gemm, past szklanych, odlewów, rysunków i grafik, jego biblioteka, książka oraz inne projekty naukowe były połączone z patronatem nad artystami reprodukującymi oryginalne gemmy, przede wszystkim w formie rysunków. Celem Stoscha było zatrudnienie najlepszych dostępnych artystów (takich jak Pier Leone Ghezzi (1674-1755), Girolamo Odam (ok. 1681-1741), Bernard Picart (1673 -1733), Anton Maria Zanetti (1679-1767), Carl Marcus Tuscher (1705-1751), Theodorus Netscher (1661-1728), Georg Martin Preissler (1700-1754), Johann Justus Preissler (1698-1771) i Johann Adam Schweickart (1722-1787)), którzy mogliby wiernie odtwarzać techniki i style starożytnych rytowników gemm. Niedawno odkryte rysunki i archiwalia potwierdzają, że pomimo pewnej krytyki ze strony jemu współczesnych, Stosch dążył do realizacji tego naukowego przedsięwzięcia poprzez dokumentację i publikację własnego zbioru gemm. Ostatecznie jego projekt nigdy nie został w pełni zrealizowany, ponieważ opublikowany przez Johanna Joachima Winckelmanna (1717-1768) w 1760 r. katalog kolekcji gemm Stoscha został w znacznym stopniu uproszczony i nie był ilustrowany.

Publikacja wyników badań i rysunków gemm w formie dwutomowej monografii stanowiłaby więc wypełnienie wizji Stoscha, aczkolwiek dwa i pół wieku później. Wszelkie nadzieje na odzyskanie jego zaginionego dziedzictwa wydawały się próżne, jednak teraz, dzięki odkryciu rysunków i archiwaliów w Muzeum Czartoryskich w Krakowie i kilku innych mniejszych grup w zbiorach prywatnych i Bibliotece Watykańskiej, można je przywrócić do obiegu naukowego z korzyścią dla archeologów, historyków, historyków sztuki, kuratorów, kolekcjonerów i wszystkich miłośników starożytnej gliktyki i XVIII-wiecznych rysunków. Co więcej, planowana publikacja udowodni, iż przykład Stoscha ilustruje narodziny archeologii jako dyscypliny naukowej. Ruch antykwaryczny koncentrujący się początkowo wyłącznie na kolekcjonerstwie zabytków w XVIII wieku zaczął się przekształcać w regularne studia nad antycznymi społecznościami poprzez zadawanie pytań o sposoby ich funkcjonowania i wyroby, które wytworzyły. W zakresie badań nad antyczną gliktyką, rola Stoscha była więc kluczowa, a jego działalność znacząco zainspirowała później Winckelmanna (jego wielbiciela) do prezentacji pierwszej, uważanej za jedną z najważniejszych w historii, syntezy sztuki antycznej (praca *Geschichte der Kunst des Alterthums* opublikowana w 1764 roku).